

Insektsinventering i Krokängsparken, Göteborg 2012

CALLUNA

Natur Vatten Miljö

Innehåll

INNEHÅLL	2
SAMMANFATTNING	3
INLEDNING	4
METOD	4
LOKALBESKRIVNINGAR	5
RESULTAT	7
Sammanfattning av resultatet	7
Rödlistade arter.....	8
Arter som tidigare varit rödlistade.....	9
UTVÄRDERING OCH BEDÖMNING	10
REFERENSER	12
BILAGOR.....	12

© Calluna AB 2012

Författare: Håkan Andersson, Calluna AB

Alla bilder författaren, utom där annat anges.

Bör citeras: Andersson, H. 2012. Insektsinventering i Krokängsparken, Göteborg, 2012. Calluna AB.

Internt projekt: JAG0029 Göteborg hamnbanan artinventeringar 2012.

Projektorganisation: Projektledare John Askling, **Beställare: Förnamn Efternamn, Företag**

Kontakt för denna rapport: Håkan Andersson tel. 0734-231140, e-post: hakan.andersson@calluna.se

Sammanfattning

Calluna AB fick i juni 2012 i uppdrag av Trafikverket region Väst att utföra en inventering av vedlevande insekter (främst skalbaggar) i Krokängsparken på Hisingen i Göteborg. Inventeringen är ett av underlagen för att bedöma konsekvenser av den nya Hamnbanan samt att kunna vidta åtgärder i syfte att skydda eller förbättra miljön för fladdermöss.

Vid inventeringen påträffades två rödlistade arter. Det intressantaste fyndet var den sällsynta plattbaggen *Pediacus depressus* som är knuten till solexponerade, nyligen döda löv- och barrträd, bl.a. ek. Den andra rödlistade arten var fyrfläckad vedsvampbagge *Mycetophagus quadriguttatus* som är knuten till av svavelticka angripen ekved. Ytterligare 14 tidigare rödlistade arter påträffades. Dessa arter kan fungera som indikatorer för värdefulla trädmiljöer.

Fällorna sattes den 25 juni, vilket är för sent. Inventeringen borde ha påbörjats i början av maj. De flesta intressanta, vedlevande insekterna är aktiva på senvår och försommar och den sena fälluppsättningen påverkar naturligtvis resultatet.

Krokängsparken ser ur ett vedinsektsperspektiv mycket lovande ut. Här finns hålträd, mulm, svampangripen ved, savflöden och svampar, d.v.s. substrat som hyser många vedlevande insekter. Detta styrker antagandet att artlistan hade innehållit fler rödlistade arter om inventeringen påbörjats tidigare.

Familjen vedsvampbaggar (Mycetophagidae) representerades i denna inventering av fyra arter, vilket får anses lite anmärkningsvärt. Vedsvampbaggarna som grupp betraktat ställer stora krav på tillgång till svampangripen ved av rätt konsistens. Fynd av fyra arter på en lokal får anses vara ett gott betyg som visar på en värdefull miljö där det finns goda förutsättningar att hitta fler krävande arter.

Den största delen av de rödlistade eller tidigare rödlistade arterna är knutna till ek. Några av arterna kan lika gärna påträffas i andra miljöer med gamla träd (de båda *Hylis*-arterna, större vedsvampbagge, brungul vedsvampbagge och *Prionychus ater*). Ingen av arterna är dock knutna till något annat än ädellövmiljöer.

En tolkning av resultatet skulle vara att ek verkar vara det trädslag som är viktigast ur ett naturvårdsperspektiv i Krokängsparken.

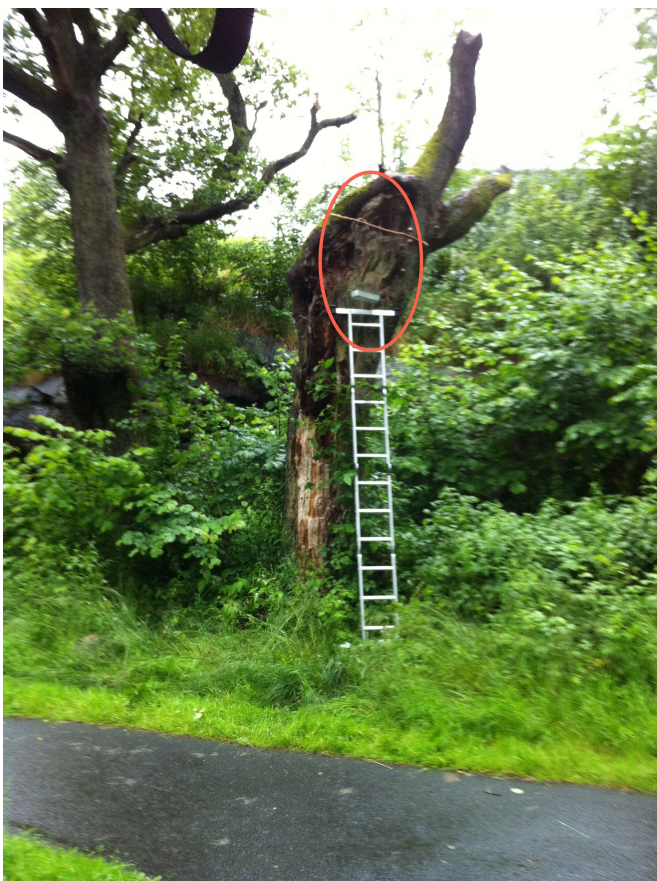
Inledning

Calluna AB fick i juni 2012 i uppdrag av Trafikverket region Väst att utföra en inventering av vedlevande insekter (främst skalbaggar) i Krokängsparken på Hisingen i Göteborg.

Inventeringen är ett av underlagen för att bedöma konsekvenser av den nya Hamnbanan samt att kunna vidta åtgärder i syfte att skydda eller förbättra miljön för fladdermöss.

Metod

Metoden i denna inventering var fönsterfällor, en typ av barriärfälla. Fönsterfällorna bestod av en skiva av polykarbonatglas och under denna en aluminiumvanna fylld med en blandning av glykol och vatten samt en liten mängd diskmedel och t-röd. Fällorna hängdes upp i anslutning till intressanta substrat i lövträd. Intressanta substrat var t.ex. håligheter i träd, död ved, savflöden eller svampfruktkroppar.

Bilden visar fönsterfälla nummer 3 i en ek i den nordvästra delen av området. En käpp har spikats fast i trädet och från denna hänger en plexiglasskiva och en vätskefylld bakform som samlar in insekterna. Foto: Jakob Sörensen.

Fönsterfällor fångar främst insekter som kommer flygande, krockar med skivan och faller ned i glykolblandningen. Diskmedlet gör att insekterna sjunker ned i vätskan och drunknar. Glykolen gör att insekterna konserveras och inte ruttnar. T-spriten är till för att göra den söta glykolen

illasmakande för större djur.

Fällorna sattes upp 25 juni och togs ner igen den 23 augusti. Under denna tid tömdes fällorna två gånger. Artbestämningen av samtliga insekter i artlistan har utförts av Håkan Andersson.

Lokalbeskrivning

Krokängsparken anlades som naturpark 1902 (Göteborgs stad 2010-09-13) men på platsen bör det då redan ha funnits ädellövträd eftersom åldern på träden överskrider de 100 år som parken funnits.

Miljöbild från Krokängsparken. Bilden är tagen väster om bollplanen. Många av träden är till synes i dåligt skick men de är mycket värdefulla ur naturvårdssynpunkt. I det grova trädet till höger om cykelbanan finns en stor fläxskada och en spricka i trädet kan anas. Här finns alltså håligheter och blottad ved. I trädet till vänster om cykelbanan kan ett savflöde anas nedanför den avsågade grenstumpen. Ett annat värdefullt substrat är den grova döda grenveden som syns på marken till vänster i bilden.

På bilden syns ett av de mer intressanta träden, en ek med en stor hålighet. Detta träd har dock förlorat sina allra största värden då det gäller insekter knutna till ihåliga träd. Håligheten har blivit lite för stor och de vedlevande insekterna är lite för oskyddade i detta träd. I det stora trädet i bakgrunden syns en hålighet långt upp i trädet. Här uppe i den solexponerade kronan finns förutsättningar för en mycket värdefull hålträdsfauna.

I den södra kanten av Krokängsparken, längs järnvägen från bostadsområdet Pölsebo i väster och till fotbollsplanen i öster, samt i den östligaste delen från järnvägen, förbi fotbollsplanen och upp till skolan (se kartan, bilaga 1), finns en parkliknande ädellövskog med stora naturvärden. Trädsiktet domineras av ek som har en största stamdiameter i brösthöjd på ca 9 dm. Åldern för de äldsta ekarna uppskattas till ca 200 år. Övriga trädslag som förekommer är björk, ask, lind, oxel, apel, fågelbär och klibbal. Busksiktet är delvis tätt och består av hassel, druvfläder, rönn, nypon, oxbär, brakved, kaprifol och lövsly.

I området finns gott om gamla, ihåliga ekar vilket ger livsmiljöer för en lång rad småkryp knutna till ihåliga träd. På flera av träden (ek och björk) finns savflöden, ett substrat som attraherar många ovanliga skalbaggar ochflugor. Död ved (stående träd, lågor eller stubbar) av bl.a. björk, ek, rönn och oxel, är viktiga substrat för många vedlevande insekter. Tillsammans med de många blommande träden och buskarna (druvfläder, rönn, nypon, oxbär, oxel, apel och fågelbär) ger detta en miljö där det kan förväntas en mycket värdefull lägre fauna.

Resultat

Sammanfattning av resultatet

Sammanlagt 989 insekter fördelat på 104 taxa har artbestämts. (I några fall har bestämningen bara gått ned till artgrupp. Det gäller t.ex. små kortvingar, fuktbaggar och ytterligare några grupper. Av den anledningen används begreppet taxa i stället för art.)

Dominerande insektsordning var skalbaggar med 804 individer fördelat på 84 taxa. Av övriga insekts- och spindeldjursgrupper har 185 individer av 20 arter artbestämts.

Vid inventeringen påträffades sammanlagt två rödlistade arter (enligt Gärdenfors 2010): plattbaggen *Pediacus depressus* (VU=Sårbar) och fyrfläckad vedsvampbagge *Mycetophagus quadriguttatus* (NT=Nära hotad).

Förutom de två rödlistade arterna påträffades 14 tidigare rödlistade arter (enligt Ehnström et al. 1993, Gärdenfors 2000 & 2005).

Tabell 1. Rödlistade (Gärdenfors 2010) och tidigare rödlistade (Ehnström et al. 1993, Gärdenfors 2000, 2005) arter insamlade med fönsterfällor i Krokängsparken, Göteborg, 2012.

Art	Rödlistad 2010	Tidigare rödlistad	Livsmiljö
<i>Haploglossa gentilis</i> (en kortvinge)		2000 (NT)	Gamla lövträd.
<i>Hylis foveicollis</i> (en halvknäppare)		2000 (NT)	Död ved
<i>Hylis olexai</i> (en halvknäppare)		2000 (NT)	Död ved
<i>Dorcatoma flavicornis</i> Bred ticknagare		2000 (NT)	Brunrötad ekved
<i>Grynocharis oblonga</i> Avlång flatbagge		2000 (VU)	Vitrötad lövträdsved
<i>Cryptarcha undata</i> (en glansbagge)		2000 (NT)	Savflöden
<i>Glischrochilus quadriguttatus</i> (en glansbagge)		2005 (NT)	Savflöden
<i>Pediacus depressus</i> (en plattbagge)	VU		Solexponerade löv- och barrträd
<i>Mycetophagus quadripustulatus</i> Större vedsvampbagge		2000 (NT)	Svampar på lövträd
<i>Mycetophagus piceus</i> Ljusfläckig vedsvampbagge		2000 (NT)	Svampar på lövträd
<i>Mycetophagus quadriguttatus</i> Fyrfläckad vedsvampbagge	NT		Svampar på lövträd
<i>Mycetophagus populi</i> Brungul vedsvampbagge		2000 (NT)	Svampangripen lövträdsved
<i>Conopalpus testaceus</i> Ekgrenbrunbagge		2000 (NT)	Vitrötad ekved
<i>Prionychus ater</i> (en kamklobagge)		1993 (4)	Ihåliga lövträd
<i>Dryocoetes villosus</i> Ekbarkborre		2000 (NT)	Grov ekbark

Vespa crabro Bålgeting		1993 (2)	Ihåliga lövträd
---------------------------	--	----------	-----------------

Noterbart är att ett par av arterna ovan är kända från Västergötland men inte landskapet Bohuslän, vilket antyder att de kan vara sällsynta i Göteborgstrakten. Det gäller *Hylis foveicollis*, *Cryptarcha undata*, större vedsvampbagge, ljusfläckig vedsvampbagge och fyrfläckad vedsvampbagge.

Flera av arterna (avlång flatbagge, *Cryptarcha undata*, ljusfläckig vedsvampbagge, ekgrenbrunbagge, *Prionychus ater* och ekbarkborre) är arter som man relativt ofta stöter på i finare ekmiljöer. De skulle kunna placeras i botten av en värdepyramid och representerar de vanligare av de sällsynta arterna i denna typ av miljöer.

De sällsyntaste arterna, och de som också ställer högst krav på sin miljö, är de två rödlistade arterna: *Pediacus depressus* och fyrfläckad vedsvampbagge. De och de andra intressanta fynden presenteras nedan.

Rödlistade arter

Plattbaggen *Pediacus depressus*

VU Sårbar

Arten är påtagligt plattad, liksom de flesta arterna i familjen plattbaggar. Den är parallellt byggd och ca 4 mm lång.

Denna art lever under barken på solexponerade, nyligen döda barr- och lövträd. De viktigaste arterna är tall och ek men fynd finns också från asp, pil och lind. De träd där arten påträffas är ofta brandskadade eller angripna av andra vedlevande insekter. Flera fynd har gjorts i stockar som ligger på sandunderlag, bl.a. på stränder (Lundberg 1997).

Arten är känd från Skåne till Hälsingland men är mycket sällsynt.

Ett exemplar påträffades i fälla nr 8, en ek som växer i den sydöstra delen av det inventerade området.

Fyrfläckad vedsvampbagge *Mycetophagus quadriguttatus*

NT Nära hotad

Arten är ca 4 mm lång, något välvd och tydligt hårig. Färgen är mörkbrun med några gula fläckar på täckvingarna. Ben och antenner är gulaktiga.

Denna art påträffas främst i anslutning till svampar på lövträd, främst svavelticka på ek, men även andra svamparter på bok. Den kan också påträffas i möjligt hö och annat avfall, både inom- och utomhus (Ehnström 1999).

Utbredningen sträcker sig från Skåne till Västmanland, men arten är sällsynt.

Två exemplar påträffades: ett i fälla nr 1 och ett i fälla 4. Båda träden är ekar som växer strax väster om bollplanen.

Arter som tidigare varit rödlistade

Kortvingen *Haploglossa villosula* påträffas på gamla lövträd och anses knuten till myrsamhällen. Ganska sällsynt men kan vara talrik på enstaka, gynnsamma lokaler. Två exemplar påträffades i fälla 4.

Halvknäpparen *Hylis foveicollis* lever i grov ved av både lövträd och gran. Den kan påträffas både i stubbar och lågor. Arten ställer höga krav på vedens konsistens. Ett exemplar påträffades i fälla 7.

Halvknäpparen *Hylis olexai* lever i grov ved av både lövträd och gran. Den kan påträffas både i stubbar och lågor. Arten ställer höga krav på vedens konsistens. Ett exemplar påträffades i fälla 7.

Bred ticknagare *Dorcatoma flavicornis* är knuten till brunrötad ved på gamla ekar. Oftast sker utvecklingen i döda partier på i övrigt levande träd, och inte sällan i anslutning till större håligheter. Ofta påträffas denna art tillsammans med den betydligt vanligare *Dorcatoma chrysomelina*. 38 exemplar påträffades i fällorna 1, 2, 3 och 4.

Avlång flatbagge *Grynocharis oblonga* lever i vitrötad ved av främst ek. Den kan också hittas på undersidan av vedsvampar. Ett exemplar påträffades i fälla 5.

Glansbaggen *Cryptarcha undata* är knuten till savflöden på lövträd. Ek är det viktigaste trädslaget men i undantagsfall även på andra trädslag. Arten kan bygga upp ganska goda populationer i fina ekmiljöer. Sex exemplar påträffades i fälla 4.

Glansbaggen *Glischrochilus quadriguttatus* är liksom föregående art knuten till savflöden på lövträd, bl.a. ek, bok och björk. Utvecklingen verkar också kunna ske i barkborregångar. De fullbildade baggarna påträffas ofta på trädsvampar. Ett exemplar påträffades i fälla 1.

Större vedsvampbagge *Mycetophagus quadripustulatus* påträffas på trädsvampars fruktkroppar och i svampangripen ved. Alm, ask och ek är tre viktiga trädslag. Denna art kan ibland påträffas i stora mängder i anslutning till svamparterna svavelticka och fjällicka. Sex exemplar påträffades i fällorna 1 och 3.

Ljusfläckig vedsvampbagge *Mycetophagus piceus* är knuten till gamla ekar med angrepp av svavelticka. I undantagsfall påträffas arten på andra svamparter och trädslag. Arten är ganska sällsynt men brukar kunna hittas i finare ekmiljöer där det finns gamla träd. Två exemplar påträffades i fällorna 2 och 4.

Brungul vedsvampbagge *Mycetophagus populi* är knuten till svampangripen lövträdsved och håligheter av flera olika trädarter. Ett exemplar påträffades i fälla 1.

Ekgrenbrunbagge *Conopalpus testaceus* är knuten till döda, vitrötade ekgrenar som sitter kvar i trädet. Vid något tillfälle har arten också påträffats på bok. Ett exemplar påträffades i fälla 1.

Svartbaggen *Prionychus ater* är knuten till äldre, ihåliga lövträd av en lång rad arter, t.ex. alm, ek, lind och apel. Arten kan bli ganska vanlig i miljöer där det finns gott om gamla hålträd. Tre exemplar påträffades i fällorna 3 och 7.

Ekbarkborre *Dryocoetes villosus* lever i nyligen död, tjock ekbark på gamla träd. Vid något tillfälle har arten också påträffats på bok. Arten är sällsynt men i anslutning till enstaka, lämpliga träd kan arten uppträda rikligt. Två exemplar påträffades i fällorna 3 och 5.

Bålgeting *Vespa crabro* är knuten till miljöer med gamla, ihåliga lövträd. Det viktigaste trädslaget är ek, men samhällen kan anläggas i vilket trädslag som helst, ibland också i fågelholkar och byggnader. Ett exemplar påträffades i fälla 4.

Utvärdering och bedömning

Fällorna sattes den 25 juni, vilket är för sent. Inventeringen borde ha påbörjats i början av maj. De flesta intressanta, vedlevande insekterna är aktiva på senvår och försommar och den sena fälluppsättningen påverkar naturligtvis resultatet.

Vid en visuell jämförelse med andra ekmiljöer verkar Krokängsparken mycket lovande. Här finns hålträd, mulm, svampangripen ved, savflöden och svampar, d.v.s. substrat som hyser många vedlevande insekter. När andra ekmiljöer som liknar Krokängsparken har inventerats med avseende på vedlevande insekter, har dessa ofta kunnat visa upp en mycket värdefull fauna. Denna inventering låter oss ana att så kan vara fallet även i Krokängsparken.

De två tunga fynden av *Pediacus depressus* och fyrfläckad vedsvampbagge antyder alltså att betydligt fler rödlistade arter hade påträffats om inventeringen påbörjats tidigare. Till stöd för detta pekar den ganska långa svansen av tidigare rödlistade arter. Dessa arter har ett värde som indikatorer och är i många fall sällsynta trots att de inte längre är rödlistade.

Mycket anmärkningsvärt är fynden av fyra arter av familjen vedsvampbaggar (Mycetophagidae). Som grupp betraktad är vedsvampbaggarna goda indikatorer på en värdefull skogsmiljö och de indikerar att det finns god tillgång på svampangripen ved. De indikerar också att det kan vara värt att leta efter ännu sällsyntare arter knutna till svampangripen ved, i det här fallet främst ekved

Även de två *Hylis*-arterna är intressanta. Alla *Hylis*-arter är ovanliga och inte sällan påträffas fler än en art när de väl dyker upp. De fyra arterna i släktet ställer likartade, höga krav på konsistensen på död ved, men det verkar som om trädslaget inte spelar så stor roll. *Hylis*-arterna hör till familjen halvknäppare (Eucnemidae) och som grupp betraktad är även dessa goda indikatorer på en värdefull miljö. De visar på god tillgång på svampangripen ved av särskild konsistens. Flera arter i denna familj brukar räknas som naturskogsrelikter.

Den största delen av de rödlistade eller tidigare rödlistade arterna är knutna till ek. Några av arterna kan lika gärna påträffas i andra miljöer med gamla träd (de båda *Hylis*-arterna, större vedsvampbagge, brungul vedsvampbagge och *Prionychus ater*). Ingen av dessa arter är dock knutna till något annat än ädellövmiljöer.

En tolkning av resultatet skulle vara att ek verkar vara det trädslag som är viktigast ur ett naturvårdsperspektiv i Krokängsparken. Därefter kommer övriga ädellövträd, medan övriga trädslag inte verkar ha några större naturvärden. Denna bedömning skulle dock kunna komma att ändras om inventeringen skulle ha genomförts från början av maj. Antalet fällor som sattes upp i ekar var också högre än i övriga trädslag, vilket också påverkar resultatet.

Av eksubstraten verkar död, svampangripen ved vara det enskilt viktigaste substratet. Flera arter

knutna till savflöden på ek påträffades också. Ett par arter knutna till håligheter påträffades också, men de var överraskande få. Även här skulle förmodligen resultatet sett lite annorlunda ut om inventeringen skulle ha genomförts från början av maj.

Referenser

Artportalen. 2012. Rapportsystemet för småkryp. www.artportalen.se/bugs

Ehnström, B. 1999. Artfaktablad *Mycetophagos quadriguttatus* Fyrfläckad vedsvampbagge. www.artfakta.se

Ehnström, B., Gärdenfors, U. & Lindelöw, Å. 1993. Rödlistade arter i Sverige 1993. Databanken för hotade arter, SLU, Uppsala.

Gärdenfors, U. (ed.). 2000. Rödlistade arter i Sverige 2000. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Gärdenfors, U. (ed.). 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Gärdenfors, U. (ed.). 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Göteborgs stad 2010-09-13. Göteborgs stad. Serviceenheten. www.goteborg.se

Lundberg, S. 1997. Artfaktablad *Pediacus depressus*. (rev. av Bengt Ehnström 2000). www.artfakta.se

Bilagor

Bilaga 1: Karta över inventeringsområdet

Bilaga 2: Artlista

Bilaga 1. Flygfoto över Krokängsparken med provpunkter inlagda för insektsfällor (fönsterfällor och fallfällor).

		1993	2000	2005	2010	Antal	Trädslag	y-koordinat	x-koordinat	Krokängsparken 1	Krokängsparken 2	Krokängsparken 3	Krokängsparken 4	Krokängsparken 5	Krokängsparken 6	Krokängsparken 7	Krokängsparken 8
PROJEKT: JAG0029 Göteborg hamnbanan artinventeringar 2012																	
DATUM: 2012-12-21																	
COLEOPTERA - SKALBAGGAR																	
CARABIDAE - Jordlöpare																	
345	Pterostichus niger																
534	Dromius quadrimaculatus																
HYDROPHILIDAE - Palpbaggar																	
	Cercyon sp.																
HISTERIDAE - Stumpbaggar																	
682	Paromalus flavicornis																
LEIODIDAE - Mycelbaggar																	
847	Anisotoma humeralis																
868	Agathidium nigripenne																
	Agathidium sp.																
SILPHIDAE - Asbaggar																	
990	Nicrophorus vespilloides																
STAPHYLINIDAE - Kortvingar																	
1013	Phyllodrepa ioptera																
1109	Bibloporus bicolor																
1205	Lordithon lunulatus																
1252	Tachinus corticinus																
1362	Haploglossa gentilis																
1363	Haploglossa villosula																
1761	Scaphisoma agaricinum																
	Lathrobium sp.																
2069	Philonthus succicola																
2075	Philonthus decorus																
2149	Quedius mesomelinus																
2162	Quedius xanthopus																
	övriga Staphylinidae																

*Calluna är landets ledande naturmiljökonsult
med idén att visa hur vi kan säkra funktionen
av våra ekosystem i framtiden.*

*Vi är din naturliga partner vid samhällsplanering,
Exploatering, miljöövervakning och naturvård.*

Calluna AB
Linköpings Slott 582 28 Linköping
www.calluna.se, info@calluna.se
Telefon: 013-12 25 75. Fax: 013-12 65 95